

Adriaan Dorresteyn

Bedrijvensteun in een nieuw perspectief

Bespreking van:

*Noodwet bedrijven in moeilijkheden. Naar een offensief
steunbeleid en een progressieve wetgeving*

Stichting Wetenschappelijk Bureau PSP, Amsterdam april 1981
104 blz., f 9,50*

1 Inleiding

Kort voor de Tweede Kamerverkiezingen van mei dit jaar tastte de regering Van Agt diep in de beurs om het bedrijfsleven te ondersteunen. Ruim één miljard gulden aardgasbaten zal zonder veel voorwaarden aan de bedrijven ter beschikking worden gesteld. Ongericht beleid, passend in de economische filosofie van CDA en VVD. In die visie moeten falende ondernemers niet beschermd worden, want dan tast men het fundament van de 'georiënteerde markteconomie' aan. De praktijk blijkt sterker dan de leer. Ook de regering Van Agt ondersteunde menig noodlijdend bedrijf. Wel ging minister Van Aardenne konform zijn voornemen steeds vaker 'nee' verkopen, maar kort voor de verkiezingen kwam hij nog eens royaal over de brug: *NSM* (3 miljoen extra); *Volvo Car* (tot 1986 750 miljoen) en *Van Gelder* (1,5 miljoen).

Het steunbeleid zoals het tot nu toe is gevoerd, is verbrokkeld en opportunistisch, aldus enkele van de konklusies van een Tweede Kamer-kommissie (de commissie-Van Dijk) in 1979. Een serie aanbevelingen voor verbeteringen volgde, maar de houding van de regering degradeert het rapport van de commissie tot een "zeer nuttig naslagwerk".¹

De steunverlening kan veel meer resultaten afwerpen. Daarvoor is een verbetering van de steunregelingen noodzakelijk maar onvoldoende. De machtsverhoudingen in het bedrijf dat met

* Verkrijgbaar door storting van f 11,60 vermelding 'Noodwet'.
op giro 2782482 t.n.v. de Stichting 1. NRC, 29 maart 1981.
Wetenschappelijk Bureau PSP, onder

sluiting bedreigd wordt zullen ook ingrijpend gewijzigd moeten worden. Met name moet de invloed van de banken worden teruggedrongen. Dit is de stellingname van de PSP, uiteengezet in de nota *Noodwet bedrijven in moeilijkheden*. De nota bevat een analyse van het huidige steunbeleid en de machtsverhoudingen rond noodlijdende bedrijven. Volgens de PSP eist de ernst van de situatie een noodwet. Deze zou moeten bestaan uit drie onderdelen: een nieuwe regeling van de steunverlening aan individuele bedrijven, een informatiedienst voor bedrijven in moeilijkheden (voor vroegtijdige signalering van de problemen) en het belangrijkste onderdeel, de Herstelwet. Deze wet zal, als een bedrijf in moeilijkheden is gekomen, de werknemers grote invloed moeten geven op het totstandkomen van een herstelplan en moeten voorkomen dat bedrijven geofferd worden aan de belangen van de banken.

2 Steunverlening in de georiënteerde markteconomie

Sinds de *Struktuurnota* (1975) van het kabinet Den Uyl dient de term 'georiënteerde markteconomie' als typering van de bestaande en tevens de gewenste economische orde. De overheid moet volgens die nota het kader scheppen voor de beslissingen van de ondernemers en de maatschappelijk ongewenste effecten van die beslissingen bijsturen.² In de eerste plaats is de overheid daarbij aangewezen op het traditionele makro-economische beleid. Ander, meer gericht beleid, moet de tekorten van het makrobeleid aanvullen. In die gedachte wordt bijvoorbeeld de Wet Investeringsrekening (WIR) geïntroduceerd, een globaal instrument dat de economische ontwikkeling vanuit bepaalde gezichtspunten (facetten) zoals regionale spreiding en milieu moest bijsturen. Bijsturen door stimuleren: bedrijven krijgen meer premies als ze bij hun investeringen de facetdoelstellingen in acht nemen. De onderneming hoeft daarvoor niet individueel beoordeeld te worden op allerlei aspecten, zoals de kwaliteit van de leiding en de toekomstmogelijkheden.³

Toch bestaan er, ook al ten tijde van het uitbrengen van de *Struktuurnota*, enkele tientallen steunregelingen waarbij de "toepassing (mede) bepaald wordt door toetsing aan de concrete omstandigheden van het individuele bedrijf".⁴ Bemoeienis van de

2. *Struktuurnota* 1975, Tweede Kamer 1975-1976, 13955, nrs. 1-3, p. 60.

3. Arie van der Hek, 'De WIR is geen socialistische hervormingsmaatregel',

in: *Socialisme en Democratie* 1980, nr. 4, pp. 166 e.v.

4. De omschrijving is van de Commissie-Van Dijk, Tweede Kamer 1979-1980, 15306, nrs. 2-3, p.5.

overheid met individuele ondernemingen wordt kennelijk tot op zekere hoogte aanvaardbaar geacht. Noch in de Struktuurnota, noch in het vervolg daarop, de *Sektornota* (1979) van het kabinet Van Agt, wordt voorgesteld alle individuele regelingen af te schaffen. Maar er is een grens: langdurig noodlijdende bedrijven moeten niet ondersteund worden. Want het is een "... natuurlijke ontwikkeling dat bedrijven op den duur verdwijnen die geen zinnvolle functie in de Nederlandse economie hebben. Het verdient de voorkeur de daarin gestoken produktiefactoren naar een betere bestemming te leiden", aldus de Struktuurnota.⁵ Het past in de door de Struktuurnota geschetste uitgangspunten dat de regering Den Uyl bij de introductie in 1974 van twee nieuwe steunregelingen al dadelijk de geleidelijke vermindering van de ermee gemoeide bedragen afkondigde. Want deze regelingen waren juist bestemd voor bedrijven die op geen enkele andere instelling of regeling meer een beroep konden doen - noodlijdende bedrijven.⁶ Van de aangekondigde geleidelijke vermindering kwam voorlopig niets. In de jaren daarna werden juist steeds grotere bedragen ter beschikking gesteld. De in de regeringsnota's genoemde "natuurlijke ontwikkeling" op haar beloop laten, blijkt onder de heersende economische omstandigheden een onaantvaardbare afbraak van werkgelegenheid te betekenen. Mede door deze tweeslachtige houding van de overheid is de steunverlening de kinderziekten niet te boven gekomen. Het rapport van de commissie-Van Dijk somt een aantal gebreken op: het beleid is verbrokken en er is gebrek aan rechtszekerheid en controle.⁷ Over de effectiviteit heeft de commissie echter geen oordeel. Deels doordat de cijfers daarvoor ontbreken, deels doordat de wel beschikbare cijfers een ondubbelzinnige konklusie niet toelaten: bijna de helft van de bedrijven die in de jaren 1974-1978 steun ontvingen uit de werkgelegenheidsgelden blijkt in een redelijke situatie te verkeren of een periode van manifest

5. *Struktuurnota*, p.300; zie ook de *Sektornota*, p. 36-37.

Ook de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid vindt dat deze grens in acht genomen moet worden bij een nieuw sektorbeleid. Falende ondernemers moeten daardoor niet beschermd worden; WRR-rapport 18, *Plaats en toekomst van de Nederlandse industrie*, 1980, p.174.

6. In 1974 werden de zogenaamde werkgelegenheidsgelden voor het eerst voor steun aan noodlijdende bedrijven gebruikt. Daarnaast werd de 'oneigenlijke bijzondere

financiering' geïntroduceerd, d.i. een 100% garantieregeling voor bepaalde kredieten verstrekt door de Nationale Investeringsbank. Doelstelling van deze regelingen was: behoud van werkgelegenheid en rentabiliteitsherstel van bedrijven die tijdelijk in moeilijkheden waren geraakt.

7. Commissie-Van Dijk, *op. cit.*, pp. 40 e.v. Voor de goede orde: de commissie onderzocht alle individuele steunregelingen, niet alleen de twee die in 1974 werden ingevoerd.

herstel door te maken.⁸ Dergelijke cijfers krijgen meer reliëf als men ze kan vergelijken met gegevens over de effectiviteit van beleidsinstrumenten die volgens de regeringsnota's wél een volwaardige plaats verdienen in onze economische orde, zoals bijvoorbeeld de WIR. Het Centraal Planbureau onderzocht onlangs de effectiviteit van de WIR en kwam daarbij tot de volgende konklusie: "Investeringsstimulerende maatregelen zijn voor de besluitvorming ten aanzien van investeringen voor de ondernemingen niet vaak een doorslaggevende faktor."⁹

3 Naar een offensief steunbeleid

De PSP-nota bevat voorstellen voor een maatschappelijk effectief steunbeleid die uitvoerbaar zijn in de huidige economische orde, de ongeplande economie. Daartoe moeten de regelingen, bestemd voor bedrijven in moeilijkheden, worden geïntegreerd en bij één, onder ministeriële verantwoordelijkheid werkende, instelling worden ondergebracht (pp. 31 en 32). Continuïteitsproblemen moeten eerder gesignaleerd kunnen worden. Een *Informatiedienst Bedrijven in Moeilijkheden* (IBIM) zou het sluitstuk van een signaleringssysteem moeten worden (p. 49). Belanghebbenden, waaronder de werknemersvertegenwoordigers, kunnen op vertrouwelijke basis informatie inwinnen of de IBIM verzoeken een bedrijf aan een nader onderzoek te onderwerpen.

Voor een effectief steunbeleid is dat niet voldoende, de machtsverhoudingen in het steunontvangende bedrijf kunnen niet ongemoeid gelaten worden (p. 9). Want terwijl de overheid miljoenen spendeert voor behoud van werkgelegenheid, bevat de wet die nu in veel gevallen op bedrijven in moeilijkheden van toepassing is – de Faillissementswet – vrijwel geen mogelijkheden tot behoud van die werkgelegenheid. Deze wet dateert uit de 19e eeuw en is gemaakt met het oog op de belangen van de schuldeisers. Wanneer een bedrijf in de rode cijfers komt, kan via de Faillissementswet worden ingegrepen in de autonomie van de

8. Commissie-Van Dijk, *op. cit.*, p. 37. Zie ook S.W. Douma, *Ondernemingsfinanciering en overheidssteun*, Leiden/Antwerpen 1981, pp. 125-127, die een beschrijving geeft van de kosten per (tijdelijk) in stand gehouden arbeidsplaats.

9. Tweede Kamer 1980-1981, 16400, Hfdst. XIII, nr. 102, p. 23. Vgl. ook Arie van der Hek, *op. cit.* Tot een andere konklusie komt De Ridder (NMB) in *Economisch-Statistische Berichten*, 17 juni 1981, pp. 576v.

Voor 20-35% van de ondernemers die de NMB enquêteerde, was de WIR-premie doorslaggevend. Heffingen lijken meer invloed op de besluitvorming te kunnen hebben. "Milieuheffingen zijn de belangrijkste faktor voor de vermindering van de afbreekbare organische vervuiling in het afvalwater van de afgelopen jaren", aldus een persbericht in het *Economisch Dagblad* van 19 juni 1981 over een onderzoek van Drs. H. Bressers van de TH Twente.

ondernemingsleiding doordat de rechtbank een bewindvoerder (bij surséance) of een curator (bij faillissement) benoemt. Veel kans op herstel van het bedrijf is er dan meestal niet meer: de ingreep komt veelal te laat en belangrijke schuldeisers (banken) hebben al zekerheden bedongen. Daardoor zijn zij niet gebonden aan de surséance en kunnen bij uitblijven van prompte betaling de zekerheden (hypotheken, vorderingen en voorraden) te gelde maken. De banken hebben dus veelal hun belangen veilig gesteld en kunnen bovendien bepalen of en wanneer zij tot liquidatie (door verkoop van hun zekerheden) zullen overgaan.¹⁰

Volgens de PSP moet er eerder ingegrepen worden in de autonomie van de ondernemer en wel "... op een zodanig tijdstip, dat niet voldongen feiten zijn geschapen waardoor een ingreep zinloos is. Met andere woorden, als voortzetting van een bedrijf bij een gewijzigd beleid mogelijk is, moet het personeel de tijd hebben alternatieven uit te werken en zich daarvoor sterk te maken, vóórdat sluiting onafwendbaar is" (p. 10). Dit moet mogelijk gemaakt worden door de procedure van de *Herstelwet*. De procedure van de *Herstelwet* komt in het kort hierop neer. Zodra de wet van toepassing is gaat een rustperiode in waarin *geen* ontslagen mogen vallen en waarin *alle* financiële verplichtingen zijn opgeschort. De ondernemingsleiding moet in de rustperiode een herstelplan maken, gericht op bedrijfs-ekonomisch herstel. De rechter zorgt er voor dat alle belanghebbenden zich een oordeel kunnen vormen over dat plan. Vakbonden en ondernemingsraden moeten daarvoor voldoende faciliteiten krijgen; zij kunnen ook alternatieve plannen indienen. Als het herstelplan is voltooid, moet de rechter het bekrachtigen; daarvoor is echter instemming van de ondernemingsraad nodig (pp. 52v).

Er is ook een zogenaamde zware variant van deze procedure. Daarbij wordt, zoals nu bij de surséance, een bewindvoerder benoemd (p. 67v). Deze variant is onder andere ook van toepassing als bedrijfsekonomisch herstel niet meer mogelijk is. Een maatschappelijke kosten/batenanalyse kan er dan toe leiden dat het bedrijf toch nog in stand wordt gehouden, uiteraard met overheidssteun. Ook kan bij deze variant de ondernemingsleiding worden vervangen.

Het initiatief tot de toepassing van de *Herstelwet* kan genomen

10. Steungelden gaan in dergelijke gevallen voor een groot deel naar de banken. *KSH* is hiervan een voorbeeld (P. Lakeman in *De Volkskrant* van 11-3-1978). *Van Gelder* ziet de laatste

steunaanvraag afgewezen omdat de overheid er niet voor voelt "financiers schadeloos te stellen", *Volkskrant* 20-6-1981 en 24-6-1981.

worden door de werknemers naast anderen zoals ondernemingsleiding en schuldeisers. Zodra een bedrijf een beroep doet op individuele steunverlening, treedt de procedure van de Herstelwet automatisch in werking. Hierdoor worden dan in het steunontvangende bedrijf de voorwaarden voor werkelijk herstel gekreëerd. Nadat de rechter het herstelplan heeft bekrachtigd is de ondernemingsleiding verantwoordelijk voor de uitvoering. Controle daarop wordt uitgeoefend door een door de rechter benoemde toezichthouder en door de ondernemingsraad. Beiden worden daarvoor voldoende bevoegdheden toegekend (p. 66).

4 Opmerkingen

— De PSP-nota *Noodwet bedrijven in moeilijkheden* kan om meerdere redenen geslaagd genoemd worden. Een belangrijke reden is dat zij bijdraagt tot een synthese tussen de gezichtspunten op dit gebied die tot nu toe goeddeels afzonderlijk ontwikkeld zijn binnen de economische en juridische disciplines. De economische literatuur betreffende steunverlening ziet veelal het besluitvormingsmechanisme in het noodlijdende bedrijf niet als problematisch.¹¹ De juridische literatuur besteedt daarna wel aandacht, onder andere in het kader van bedrijfssluitingen.¹² Ook de rechter is al een aantal malen met de machtsverhoudingen rond bedrijfssluitingen gekonfronteerd.¹³ De nota analyseert dus niet alleen het steunbeleid van de overheid, maar ook de rol van de banken, het beleid van de ondernemingsleiding als oorzaak van moeilijkheden en het enquêterecht als

11. Hier en daar wordt er wel aandacht aan besteed; zo benadrukt H.B.M. van der Laan het belang van het benutten van de controlemogelijkheden van de personeelsvertegenwoordiging in het bedrijf. Zie N.C.M. van Niekerk (red.), *Bedrijven tussen staat en markt*, Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven, 's-Gravenhage/Deventer 1980. De case-studies over *Markomark* en *Gero*, opgenomen in S.W. Douma, *Ondernemingsfinanciering en overheidssteun*, Leiden/Antwerpen 1981, bevatten een feitelijk verslag over de besluitvorming (kwaliteit van de directie, de inbreng van werknemerszijde en de akties van de bewindvoerders). Zie ook: A. de Lange, *Ontwikkelingen in ondernemen en financieren*. Afscheidskollege, Universiteit van Amsterdam 1979.

12. Een voorbeeld is Mr. M.W. ter Horst, 'Bedrijfssluiting in het vennootschapsrecht', in R.F.M. Lubbers e.a., *Bedrijven in Moelijkheden*, Zwolle 1980.

13. Bijvoorbeeld bij *Batco*; via een kort geding, aangespannen door de Voedingsbond CNV werd de ondernemingsleiding verboden het besluit om *Batco*-Amsterdam te sluiten uit te voeren vóórdat een beslissing was genomen in de reeds gestarte enquête-procedure. De enquête-procedure leidde tot vernietiging van het besluit om *Batco*-Amsterdam te sluiten. De ondernemingsleiding had haar overleverplichtingen ernstig verwaarloosd en daarom werd het besluit door de Ondernemingskamer als wanbeleid gediskwalificeerd: Hof Amsterdam 9-3-1978, *Nederlandse Jurisprudentie (NJ)* 1980, nr. 70 en Hof Amsterdam 21-6-1979, *NJ* 1980, nr. 71.

middel ter korrektie van dit beleid – om enkele van de belangrijke andere onderwerpen te noemen. Zoals duidelijk moge zijn, hebben de voorstellen van de PSP ook op die verschillende elementen betrekking. Daarbij is uiteraard een socialistisch perspectief richtsnoer geweest (arbeiderszelfbestuur binnen het kader van maatschappelijke planning, p. 4) maar is als “eerste stap in die richting” gekozen voor een opzet die toepasbaar is binnen de huidige maatschappelijke verhoudingen (p. 10).

De opstellers van de nota hebben een groot aantal bronnen geraadpleegd, zowel economische als juridische. Voorzover ik kan nagaan is op vrijwel alle belangrijke recente Nederlandse publikaties over steunverlening en bedrijfssluiting acht geslagen (indien verschenen vóór april 1981). Alleen daarom al is de nota een aanrader voor ieder die op een of andere manier betrokken is bij de steunverlening.

Dan nu enkele opmerkingen over de kwaliteit van de analyse en de voorstellen uit de nota,

– De stelling van de hierboven geciteerde Struatuurnota (en ook van de Sektornota) is dat het een “natuurlijke ontwikkeling” is dat bedrijven op den duur verdwijnen als ze geen zinvolle functie in de Nederlandse economie meer hebben omdat er dan een herallokatie van produktiefactoren moet plaatsvinden. Wat daar verder van zij, het mechanisme waarlangs die “natuurlijke” ontwikkeling verloopt, is een anachronisme. Dit heeft een negatieve invloed gehad op het gevoerde steunbeleid. Aanpassing van dit mechanisme is mogelijk, ook in een ‘georiënteerde markt-economie’. Bovendien is dit noodzakelijk voor een effectief steunbeleid. De PSP-nota is er mijns inziens in geslaagd voor deze stellingname overtuigende argumenten aan te dragen. De argumenten worden nog versterkt doordat in de nota na de analyse en de kritiek een zeer concreet voorstel ontwikkeld wordt. Dat daarbij deels gebruik is gemaakt van door anderen al geopperde ideeën doet daaraan niets af, integendeel. Wiarda die in grove trekken een regeling schetste waarvan veel in de Herstelwet is terug te vinden, liet zich inspireren door een bestaande regeling in Frankrijk en een Belgisch wetsontwerp.¹⁴ De PSP-voorstellen sluiten dus aan bij ook elders en door anderen bedachte oplossingen.

Recente ontwikkelingen bevestigen opnieuw dat het falen van de ondernemingsleiding de konklusie dat het bedrijf “geen zinvolle functie” meer heeft, niet rechtvaardigt. *Zetmeelbedrijven de*

14. Mr. J. Wiarda, ‘Failliet of niet?’, in de noot 12 genoemde bundel.

Bijenkorf in Koog aan de Zaan bijvoorbeeld bestaat nog, mede dankzij een ambitieus plan dat afkomstig is van de ondernemingsraad. Het *aktieplan werkgelegenheid Nijmegen* — een FNV-initiatief — heeft geleid tot het maken van nieuwe produkten in bedrijven waar het management al wilde inkrimpen wegens gebrek aan mogelijkheden.

'Nieuwe produkten in oude bedrijven', een vorm van herallokatie die in een socialistisch perspectief past, kan wellicht op veel grotere schaal plaatsvinden.¹⁵

— De effectiviteit van de controle op bedrijven die steungelden ontvangen is door de commissie-Van Dijk in twijfel getrokken. Bij dergelijke bedrijven wordt nu veelal een regeringswaarnemer benoemd en wordt periodieke rapportage door een externe accountant voorgeschreven. Een deel van de problemen ligt in het feit dat er maar een beperkt aantal personen geschikt en beschikbaar is om als regeringswaarnemer op te treden.¹⁶ Dit probleem zal zich in versterkte mate voordoen bij de door de PSP voorgestelde controle voorzover die wordt uitgeoefend door toezichthouders. Mij lijkt dat meer verwacht kan worden van de controle door de ondernemingsraad. De rechter moet er volgens de PSP voor zorgen dat deze raad voldoende informatie krijgt om te controleren of het herstelplan daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Mij lijkt dat de rechter ook voor de controle zonodig faciliteiten (gelden voor deskundigen bijvoorbeeld) aan de ondernemingsraad moet kunnen toekennen in de enkele gevallen dat de Wet op de Ondernemingsraden daarvoor te weinig mogelijkheden biedt. Als de werknemers de besteding van de steungelden in de bedrijven effectief kunnen controleren, kan de overheid wellicht met een lichtere (goedkopere) vorm van controle volstaan.

— Een aspect waaraan de nota wellicht wat te gemakkelijk voorbij gaat, is de vraag in hoeverre steunverlening concurrentievervalsend werkt en dus de problemen naar andere bedrijven verschuift. Dit gevaar wordt zowel in de *Struktuurnota* als in de

15. *OR-informatie, Maandblad voor ondernemingsraden*, mei 1981, pp. 32v; *De Volkskrant* van 30 mei 1981: 'Wat sluiting? Er zijn nog ideeën zat in het bedrijf'. De Lange, *op. cit.*, betwijfelt of het oude samenwerkingsverband tussen middelen en personen in het algemeen geschikt is om een nieuwe specifieke functie in de maatschappelijke productie te vervullen, juist omdat de moeilijkheden het bewijs zijn dat het

samenwerkingsverband de 'economische slijtage van de slijtende duurzame produktiemiddelen' niet goed heeft kunnen opvangen door bijvoorbeeld innovatie. In hoeverre veranderingen in de machtsverhoudingen binnen het samenwerkingsverband oplossing bieden bespreekt hij echter niet.

16. *Kommissie-Van Dijk, op. cit.*, p. 50.

Sektornota gesignaleerd. Wel stelt de PSP dat het herstelplan – waarin de eventuele overheidssteun is verwerkt – getoetst moet worden aan het structuurbeleid en, indien aanwezig, het sektorplan. De vraag is echter of het sektorstructuurbeleid zich zodanig zal ontwikkelen dat daardoor in afdoende mate dit probleem kan worden ondervangen.

In de serie bijdragen gebundeld in *Bedrijven tussen staat en markt* gaat voornamelijk Fibbe op het gevaar voor concurrentievervalsing in. Voorbeelden waarin dit gevaar werkelijkheid werd, noemt hij niet.¹⁷ Douma konkludeert dat bij zes van de acht gevallen van steunverlening die hij onderzocht het gevaar van verschuiving van de problemen naar andere Nederlandse ondernemingen reëel aanwezig was, maar in hoeverre dit gevaar werkelijkheid werd, vermeldt hij niet.¹⁸ Wellicht hangt dit samen met de opmerking van Heerkens, een der andere auteurs uit *Bedrijven tussen staat en markt*, dat de financiering in het algemeen “marktconform” geschiedt (normale rente- en aflossingsverplichtingen) waardoor het risico van concurrentievervalsing “wezenlijk beperkt” wordt.¹⁹

– In het ‘ten geleide’ bij de nota wordt gesteld dat de voorgestelde wettelijke regeling nog niet is afgerond. Technische detailproblemen zijn nog niet alle opgelost. Een kwestie die men geen detailprobleem kan noemen maar die naar mijn idee wel nadere studie vereist, is de wijze waarop ondernemingsraad en vakbond hun invloed op het herstelplan kunnen doen gelden. Daarbij moet voorkomen worden – dit blijkt impliciet uit de nota – dat de werknemersvertegenwoordigers verantwoordelijk worden als het fout gaat in het bedrijf, maar óók dat ondernemers de resultaten van in het herstelplan verwerkte arbeidersplannen kunnen gaan besteden op een wijze die niet strookt met de belangen van de werknemers. Een van de middelen die de nota voorstelt is een vetorecht voor de ondernemingsraad. Een veto tegen de bekrachtiging van het herstelplan door de rechter. Terwijl de vakbond de handen vrij zou moeten houden voor buiten-juridische actie. Daardoor kunnen de vakbondsleden van de ondernemingsraad in een netelige positie terecht komen.²⁰

17. *Bedrijven tussen staat en markt* (zie noot 11), p. 175.

18. Douma, *opt. cit.*, pp. 109 en 130-131. Instandhouden van overcapaciteit is al voldoende om problemen te verschuiven. Dit wordt niet ondervangen door toezicht op

prijsgedrag en door maximering van de steun, aldus Douma.

19. *Bedrijven tussen staat en markt*, p. 35.

20. Zie verder mijn bespreking in *De Groene* van 1 juli 1981, ‘Hoe red je een failliet bedrijf?’

— In het huidige politieke klimaat dreigt de steunverlening aan bedrijven in moeilijkheden verder verminderd te worden. Het plan-Albeda en het rapport van de kommissie-Wagner bevatten daartoe voorstellen die hun invloed wel zullen hebben op het programma van het nieuwe kabinet. Maar welk werkgelegenheidsbeleid de overheid ook voert, het blijft inkonsistent zolang bedrijven onnodig gesloten kunnen worden. En om dat te voorkomen is invoering van een Herstelwet gewenst.